

OPINIE **SCHAALVERGROTING**

De moderne landbouw gaat onverdroten doorgaat met het oppeuzelen van de aarde. Volgens Sjoerd Bonnema is het tijd voor een fundamentele omslag in denken.

Omslag landbouw is onontkoombaar

Sjoerd Bonnema

Uit de berichtgeving over het einde van de Europese melkquotering blijkt wederom dat de reguliere en machtige landbouwsector volledig en alweer langdurig het spoor bijster is. Het is natuurlijk al lange tijd bekend dat op de dichtbevolkte 'postzegel' Nederland het mestoverschot een gigantisch probleem is. Voor de bodem, voor de lucht, voor het (grond)water, voor het landschap en dus ook voor mens, dier en plant. Bijna niemand van links tot rechts, die daar binnen de politiek structureel iets aan wil veranderen.

Ook bij de bestuurders is er niemand die, uit angst voor stemmenverlies, aan het fundament van de industriële landbouw wil morrelen. Een fundament dat is opgebouwd uit de onzalige gedachte van de onbepaalde groei en het paternalistische idee dat wij de wereld moeten voeden. Sterker nog, wij vertellen hoe de derdewereld zijn landbouw moet inrichten en welke, vaak door ons geleide fabrieken, zij moeten bouwen. Ik hoef u niet te vertellen hoeveel verborgen agenda's, lees eigen belangen, daarbij een rol spelen.

En zo gaat de moderne landbouw-VOC onverdroten door met het oppeuzelen van de aarde. We stampen er wat Campinamelk in, halen de horens van de koeien, rommelen wat met de bodem, vragen voor alles en nog wat subsidie aan en hollen van incident naar incident. Met in de voorste geledingen de LTO, het bankwezen, de kunstmest- en bestrijdingsmiddelenindustrie met de daarbij horende toeleveranciers.

Gesponsorde akkerrandjes voor bijen (o.a. Syngenta, burgers voor bijen), dubieuze gesponsorde 'duurzame' natuurstichtingen (o.a. Stichting Veldleeuwrik), patenten op leven (de gehele bestrijdingsmiddelenindustrie), grootschalig lobbywerk met daarbij juridische persoonlijke dreigementen aan het

▲ In de melkveehouderij wordt momenteel veel geïnvesteerd in nieuwe grote stallen en grotere veestapels. **Archief NDC**

adres van de Europese Commissie. Tel daarbij op de dubieuze belangenverstrengeling in de adviserende organen van die EC en je weet dat het op dit moment niet bepaald de goede kant opgaat. Alles wordt uit de kast gehaald en zo lijkt het, soms ook in de berichtgeving, het volk vooral dom gehouden.

Is er een alternatief? Jazeker. Dat begint met eindelijk eens stil te staan bij en voorrang te geven aan immateriële zaken als: wat kom ik hier doen op aarde; wat is mijn bestemming?; wat is geluk?; hoe zit dat met de verhouding tussen mijn vrijheid, ons 'blanke' neoliberale feest van de democratie, en dat van een ander?; hoe zit dat met het leven op aarde, soms zo heel ver weg, maar ook heel dichtbij; wat is een geheel in een groter geheel?; weten is meer dan meten; wat leren we eigenlijk op school?; wat is leren en wat is arbeid eigenlijk? En hoe kunnen we verbindingen maken?

In materiële zin zijn er al genoeg aangrijpingspunten voor een omslag in voelen, denken en uitvoeren. Ik denk aan heel veel kleinschalige initiatieven op het gebied van leren, werken, ondernemen, zelfvoorziening. Ik denk ook aan hoe we in de biologische landbouw, hoewel ook

gevoelig voor de economische groei-gedachte, met landbouw en de aarde omgaan. Daar waar in ieder geval beleving de boventoon nog voert.

Uiteindelijk zal dan wel of niet blijken welke zaken kleinschalig kunnen en welke misschien wat grootschaliger moeten. Ook in de landbouw. Het gaat om een omslag naar een veel meer immateriële beleving van geluk, welvaart en welzijn. Rommelen in de marge met veel 'duurzaamheidswindowdressing', we zetten wel even een bijenvolkje voor de mensen neer en wat zonnepaneeltjes, allemaal incidentenpolitiek. Het draagt niet bij aan een structurele oplossing.

Begin eindelijk eens bij het fundament. Het hoeft morgen allemaal niet helemaal af te zijn. Laat je daarbij niet door de grootschaligheidgedachte, multinationals en de werkgelegenheidslobby corrumperen. Geef angst, haat en voortschrijdend oppeuzelen van de aarde eindelijk een keer geen stem. Kies voor de Omslag met een hoofdletter 'O'. Kies voor leven.

Sjoerd Bonnema van De Kleine Salamander is ecologisch imker en tuinman in Fochtelo.